

S. BAUD-BOVY, *SUR LA PROSODIE DES CHANSONS CLEFTIQUES*.

[Despre prozodia cîntecelor cleftice]. (Retipărit după suplimentul la «Hellinikon», nr. 4 1953, p. 95—103. Publicații ale soc. de studii macedonene).

Este un studiu scurt dar foarte prețios pentru cei ce vor să înțeleagă cîntecul macedo-romîn, în care faptele se petrec în bună măsură la fel. Pentru acest considerent, vom insista ceva mai mult asupra lui.

În una din lucrările sale, prof. Stilpon P. Kiriakidis arată că « rar se aude un cîntec popular grec în melodia căruia să nu se introducă diferite exclamații, de asemenea cîntate ». Aceste exclamații sînt cînd *simple interjecții*, « prin care cîntărețul, deși umple un gol al melodiei, permite emoției sale să se exprime mai puternic », cînd *numele eroului sau chiar al unei femei*.

Pornind de la această constatare a prof. Kiriakidis, Samuel Baud-Bovy, profesor de limba și literatura greacă modernă la Universitatea din Geneva și bun cunoscător al muzicii populare grecești, își propune să examineze rolul prozodic jucat de exclamațiile primei categorii și să încerce să arate că « întrebuițarea lor se supune la legi destul de stricte ». În vederea acestui lucru, își circumscrie cercetarea la cîntecele cleftice, cîntece ale « hoților », corespunzătoare cîntecelor haiducești de la noi.

De la început, autorul distinge *două feluri de interjecții* : a) *facultative* și b) « *indispensabile echilibrului metric al textului* ».

Interjecțiile facultative se pot adăuga « în mod arbitrar, la începutul unui vers, a unui emistih și în general după orice cezură ». Exclamația cea mai des întîlnită la începutul versurilor este *ἀϊτε* (la macedo-romîni : « aide »), iar al doilea emistih *μωρὲ* sau *ὄρὲ* (la macedo-romîni : « more » și « mori »). Aceste exclamații facultative sînt cîntate totdeauna pe aceeași notă ca și silaba care le urmează. În trecut fie spus, la aromîni nu se respectă totdeauna acest lucru.

Spre deosebire de ceea ce se întîmplă în cîntecul popular românesc, unde versul este de obicei de aceeași lungime cu linia melodică, la greci — mai ales în cîntecele cleftice — linia melodică este mai mare decît versul. Pentru a le pune de acord, cîntărețul este nevoit să repete un cuvînt, sau o parte dintr-un cuvînt. Cel mai adesea, în locul silabelor care ar fi trebuit repetate se introduc unele interjecții. Pentru a arăta că introducerea acestora nu se face la întîmplare ci urmează anumite norme, prof. Baud-Bovy recurge la compararea atît a unor variante cît și a diferitelor strofe ale aceluiași cîntec. Cercetarea o face pe rînd asupra celor două emistihuri ale versului « politic » vers de 15 silabe, împărțit prin cezură în 8 + 7 silabe — care se întîlnește în cîntecul cleftic.

Pentru primul emistih, autorul găsește două scheme-tip : 1—4, 3—8 și 1—6, 5—8 (cifrele corespund silabelor emistihului). După cum se vede, unele silabe se repetă : în prima schemă, silabele 3—4 ; în a doua schemă, silabele 5—6.

Urmărind cu atenție un număr mai mare de exemple, autorul ajunge la constatarea că ori de cîte ori prima silabă care trebuie repetată nu este silaba inițială a unui cuvînt, este înlocuită cu o interjecție. Această interjecție este mai adesea de două silabe — uneori poate fi chiar de trei sau patru silabe — corespunzînd numărului de silabe pe care le înlocuiește. În felul acesta, emistihul este transformat, de obicei, din octosilabic în decasilabic.

Emistihul al doilea este supus aceluiași procedee... Aici, cele două scheme-tip sînt : 1—4, 3—7 și 1—6, 3—7. În cazul primei scheme, versul devine de 9 silabe în loc de 7, iar în cazul celei de a doua ajunge la 11 silabe.

Pe baza acestor constatări, autorul fixează următoarea lege: « Cînd schema metrică a unui cîntec comportă reluarea unui număr oarecare de silabe ale versului sau emistihului, cîntărețul poate împărți în mod liber un cuvînt, dar nu poate relua pe o silabă care nu este inițiala cuvîntului. Pentru a înlocui silabele lipsă, el recurge la exclamații ca $\mu\omega\omega\omega$ sau $\mu\omega\rho\epsilon$ aceasta din urmă putînd fi tratată în mod indiferent ca monosilab sau disilab ».

În stadiul actual al cercetărilor sale, autorul nu poate spune, dacă prelungirea versului grec în timpul cîntării se datorește renașterii unei scheme ancestrale, influenței exterioare, sau unei dezvoltări spontane. În ori ce caz, fenomenul poate fi urmărit pînă în secolul al XVII-lea, de cînd datează un manuscris notat cu semiografia bizantină.

GH. CIOBANU